

Instytut Badań
nad Turcją

Disinformation
in MENAT

Rapor

Polonya'daki demiryolu sabotajı Türk infosferinde: anlatı ve dezenformasyon analizi

Kraków 2025

Proje hakkında

Instytut Badań
nad Turcją

Disinformation
in MENAT

Polonya Dışışleri Bakanlığı tarafından "Kamu Diplomasisi 2024-2025 - Avrupa boyutu ve dezenformasyonla mücadele" yarışması kapsamında desteklenmektedir.

Bu yayın yalnızca yazarın görüşlerini ifade eder ve Polonya Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı'nın resmi görüşüyle bağdaştırılamaz.

Çeviren: Justyna Oszust

Yayının yazarları

Karolina Wanda Olszowska

Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Başkanı ve Kurucu Ortağı

Türkolog, tarihçi ve beşeri bilimler doktoru. Jagiellon Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kasım 2023'te Jagiellonian University Press tarafından yayımlanan "1945–1952 Yıllarında Türk-Amerikan ve Türk-Sovyet ilişkileri" adlı kitabın yazarıdır.

Justyna Oszust

Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Uzmanı

Jagiellon Üniversitesi Türkoloji Bölümü öğrencisi, Silezya ve Küçük Polonya voyvodalıklarındaki Bölgesel Uluslararası Tartışma Merkezi'nde danışman. YTB-TÖMER Türkoloji Yaz Okulu Projesinin ve Türkçe-Lehçe / Lehçe-Türkçe Edebî Çeviri Atölyesi'nin katılımcısı.

Sonuçlar ve öneriler

Sonuçlar

Varşova-Lublin demiryolu hattında meydana gelen sabotajın ardından Türkçe infosferde yapılan analiz, bu olayın kaydedildiğini ancak ne ana akım medyada ne de Türkiye'deki daha geniş kamuoyu tartışmalarında önemli bir referans noktası haline gelmediğini göstermektedir. Eylül 2025'te Rus insansız hava araçlarının Polonya hava sahasını ihlal etmesiyle karşılaştırıldığında, ilgi düzeyi açıkça daha düşüktü: makale sayısı sınırlıydı ve insansız hava araçları olayını haber yapan bazı yayın organları, demiryolu sabotajını hiç ele almadı. Haberler, esas olarak PAP haber ajansının haberleri ve Polonya yetkililerinin resmi açıklamalarına dayalıydı ve uzman yorumları veya derinlemesine analizler içermiyordu.

Popüler Türk medyasında (Yeni Şafak, Hürriyet, TRT Haber, A Haber, Anadolu Ajansı, CNN Türk) sabotaj, esas olarak Ukrayna'daki savaş ve Rusya'nın Avrupa'daki hibrit faaliyetleriyle ilgili daha geniş bir olaylar dizisinin bir parçası olarak sunuldu. Makaleler, Başbakan Donald Tusk ve Bakan Radosław Sikorski'nin görüşlerini aktararak, Varşova-Lublin hattının Ukrayna'ya askeri yardım nakliyesi için stratejik önemini ve Rusya'ya atfedilen sabotaj ve casusluk faaliyetlerinin tırmanışını vurguladı. Sadece birkaç haber kaynağı – başta CNN Türk olmak üzere – Polonya'nın suçlamalarını Rusya'nın inkârlarıyla karşılaştırarak ve “iddia edilen” sabotaj girişimleri gibi ifadeler kullanarak “sahte tarafsızlık” unsuru ekledi. Buna rağmen, ana akım medyada yer alan haberler, olayların Polonya tarafından yapılan yorumuyla nispeten tutarlıydı ve Rusların anlatıları geniş çapta yer almadı.

Polonya'nın anlatısını sorgulayan içeriklerin yayınlanmasına çok daha fazla yatkınlık, Türk niş medyasında görülmektedir. Bunların bir kısmında Ukrayna konusu açıkça öne çıkarılmaktadır – ana suçlular olarak Ukrayna vatandaşları gösterilmekte ve bu da sorumluluğun ağırlığını Rus servislerinden Ukrayna bağlamına kaydırmaktadır. Aynı zamanda, Rusya'nın katılımına dair “somut kanıt” bulunmadığı sürekli olarak vurgulanmakta ve bu da belirsizlik hissi yaratarak Polonya'nın açıklamalarını göreceleştirmektedir. Bazı haberlerde açıkça spekülasyon senaryoları yer almaktadır: sahte bayrak operasyonu iddiaları, “devletin derin yapısı”na atıflar veya olaydan potansiyel olarak fayda sağlayacaklar listesinde sadece Polonya ve Ukrayna'nın değil, aynı zamanda ABD, İngiltere ve daha geniş anlamda “Batı”nın da yer aldığı karmaşık komplo teorileri. Bu, Ekonomiknokta.com'un anlatımında özellikle belirgindir. Bu site, Rus propagandasının şemasını fiilen kopyalamakta, Rusların sorumluluğunun mantığını sorgulamakta, Batı'daki “şahinleri” suçlamakta ve sabotajı anti-Rus provokasyonunun bir parçası olarak sunmaktadır.

Rus devlet medyası Sputnik Türkiye, Türkiye bilgi alanında Kremlin'in anlatılarının ana taşıyıcılarından biri olarak yer alıyor ve Polonya'daki olaylara biraz gecikmeli ve ılımlı bir yoğunlukla tepki gösterdi. Yayınlanan metinler, Başbakan Tusk'un açıklamalarını ve Polonya savcılığının faaliyetlerini resmi olarak aktarıyor, ancak şüphelilerin Ukrayna kökenli olduğunu vurgulayarak, Rus istihbaratıyla işbirliği yaptıklarına dair kanıt sunulmadığını vurgulayarak ve Kremlin sözcüsü Dmitri Peskov'un yorumlarını kapsamlı bir şekilde sunarak, tutarlı bir şekilde şüphe ortamı yaratıyor. Polonya'nın açıklamaları ile Rusya'nın yalanlamalarını karşılaştırmak ve Ukraynalıların sabotajın faili olarak ortaya çıktığı diğer vakaları (örneğin Nord Stream) hatırlatmak, tipik bir “sahte tarafsızlık” taktiği olup, aynı zamanda Avrupa'da “Rus düşmanlığı” anlatısını güçlendirmektedir.

Sosyal medyada ve YouTube platformunda, demiryolu sabotajı, iyi bilinen, daha geniş kapsamlı pro-Rus ve anti-Batı söylemlerini yeniden üretmek için bir bahane haline geldi, ancak bu tartışmanın boyutu sınırlı ve kısa ömürlüydü. Polonya ile ilgili paylaşımların sayısı, önceki dron saldırılarına kıyasla belirgin şekilde daha azdı ve bu içerikler kısa sürede diğer konular tarafından gölgede bırakıldı. Paylaşımlarda üç tema öne çıkıyordu: Polonya makamlarının güvenilirliğini sorgulamak (“kanıt yok”, “Polonya bunu kendi yaptı”), sorumluluğu Batı’ya (ABD, İngiltere, NATO) atma ve Rusya’yı rasyonel, tırmanıştan kaçınan ve Batı’nın agresif eylemleri nedeniyle tepki vermek zorunda kalan bir aktör olarak gösterme. YouTube videolarının altındaki yorumlar – hem açıkça Rusya yanlısı olanlar hem de daha “bilgilendirici” olanlar – Polonya’yı provokatif bir ülke, NATO’yu fiili saldırgan ve Ukrayna’yı müttefiklerini Rusya ile çatışmaya sürükleyen bir aktör olarak gösteren imajı pekiştiriyor.

Toplanan materyallerin tamamı, Varşova-Lublin hattındaki sabotajın Türk infosferinde sınırlı etkiye sahip bir olay olduğunu, ancak aynı zamanda Rusya’nın Türkiye’deki bilgi savaşının işleyiş mekanizmalarını iyi bir şekilde yansıttığını ortaya koymaktadır. Ana akım medya, Polonya kaynaklarına dayanarak ve Rus anlatısını agresif bir şekilde benimsemeden, olayı nispeten tarafsız bir şekilde aktarmaktadır. Buna karşılık, niş portallarda, Türkçe yayın yapan Rus medyasında, sosyal medya ve YouTube’da, Polonya’nın tutumunu sorgulayan, Rusya’nın sorumluluğunu göreceleştiren ve suçu Ukrayna’ya ve genel olarak Batı’ya atan yoğun bir haber ağı oluşturuluyor. Bu anlatı dalgasının dron olayına kıyasla düşük yoğunluğu, öncelikle olayın medya açısından daha az çekici olmasından kaynaklanmaktadır, ancak Polonya’nın güvenlik deneyimlerini Türkiye’deki anlatı çekişmelerini oynamak için bir alan olarak kullanma şeması aynı kalmaktadır.

Öneriler

* Polonya’nın Türkçe bilgi alanındaki proaktif iletişimini güçlendirmek

İletişimin ölçeği ve niteliği, Polonya’nın tutumunun Türk medyasına esas olarak PAP ve başbakan ile dışişleri bakanının konuşmalarından alıntılar yoluyla ulaştığını göstermektedir. Türkçe doğrudan iletişimi genişletmek faydalı olacaktır – kısa mesajlar, soru-cevaplar ve sabotajın bağlamını açıklayan infografikler (Varşova-Lublin hattının rolü, Ukrayna için önemi, hibrit savaşın niteliği) medya kuruluşlarına ve sosyal medyadaki alıcılara yöneltilmelidir. Bu, Rus veya Rus yanlısı kaynaklar tarafından dayatılan yorumlara yer bırakmayacaktır.

* Sistematik izleme ve “kanıt yokluğu” anlatılarına hızlı tepki

Hem niş medyada hem de Sputnik ve YouTube’da tekrarlanan bir tema, “kanıt eksikliği”ni vurgulayarak Polonya’nın bulgularını sorgulamaktır. Türkçe yayın yapan medya ve sosyal medya platformlarının bu tür söylemler açısından sürekli izlenmesi ve önceden hazırlanmış açıklayıcı materyallerin (örneğin, soruşturmanın nasıl yürütüldüğü, hizmetlerin işbirliği standartları, güvenlik nedenleriyle hangi kanıtların gizli tutulabileceği) hazırlanması tavsiye edilir. Böylelikle tepki hızlı, tutarlı ve benzer durumlarda tekrar tekrar kullanılabilir hale gelebilir.

* Niş medya ile “risk alanı” olarak çalışma

Niş portallar (bunlar arasında açıkça komplo teorileri ve Batı karşıtı bir profil sergileyenler de dahil) özellikle Rus yanlısı söylemleri benimsemeye yatkın olduklarını gösterdiler. Bunları risk alanı olarak görmek gerekir, ancak sadece tehdit olarak değil – bazıları şüpheli olsalar da hala Polonya kaynaklarına atıfta bulunuyorlar. Burada yumuşak önlemler alınabilir: Polonyalı uzmanlarla röportajlar yapmak, hibrit savaşla ilgili basit açıklamalar sunmak veya Polonya’nın Ukrayna’ya verdiği destekle ilgili gerçekleri aktarmak, böylece sadece Rus kaynaklarına dayanan mesajları en aza indirmek.

*** YouTube ve sosyal medyada “açıklayıcı” formatında yer alma**

YouTube'daki videolar ve bunların altındaki yorumlar, tartışmaların önemli bir kısmının duygusal, basitleştirilmiş anlatılar şeklinde yürüdüğünü ve bu anlatılarda tarihsel, komplo teorileri ve güncel konuların sıklıkla karıştırıldığını gösteriyor. Türkçe kısa videolar (3-5 dakikalık) hazırlayarak hibrit saldırıların ne olduğunu, Ukrayna'ya verilen desteğin ne olduğunu, demiryollarındaki sabotajın neden “uydurma bir olay” değil de gerçek bir tehdit olduğunu açıklamak faydalı olabilir. Bu tür içerikler, büyükelçiliklerin, enstitülerin kanallarında veya Türk uzmanlarla işbirliği içinde yayınlanabilir.

*** Sabotaj hikayesini Avrupa'nın güvenliği hakkındaki daha geniş bir anlatıyla birleştirmek**

Birçok Türk medyasında (özellikle ana akım medyada) sabotaj, Ukrayna'daki savaş ve tedarik yollarının güvenliği bağlamında ele alındı. Bu konuyu bilinçli olarak vurgulamak önemlidir: Polonya'yı sadece mağdur bir ülke olarak değil, aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği ve Ukrayna'ya destek sağlayan altyapı “omurgası”nın önemli bir parçası olarak sunmak gerekir. Böyle bir çerçeve, savaşa karşı algının genellikle daha mesafeli olduğu Türkiye'de de Polonya'nın eylemlerine yönelik anlayışı kolaylaştırır.

*** Olası yeni olaylar karşısında “iletişim senaryolarının” hazırlanması**

Hem insansız hava araçlarının hava sahasını ihlali hem de demiryolundaki sabotaj, her krizin Türkçe internet ortamında hızlı bir dezenformasyon dalgası ile eşlik ettiğini göstermiştir. Önümüzdeki olaylar için hazır iletişim tepki senaryoları (pre-bunking ve debunking) geliştirilmesi tavsiye edilir: Türkçe hazırlanmış temel mesaj seti, öncelikli yayın organları ve influencer listesi, en sık görülen pro-Rusya söylemleri ve bunlara cevaplar. Bu, tepki süresini kısaltacak ve Polonya'nın Türk infosferindeki varlığının tutarlılığını artıracaktır.